

מראי מקומות- בבא בתרא ל"ט

(ג) **והאמר רבא, מחאה שלא בפניו היא מחאה-** פי' רשב"ם, ואפי' אם לא ידע המחזיק מחאתו של מערער, לא חיישינן, מאחר שמיחה זה כהוגן. וכן אי' ברא"ש בריש פרקין (סי' א), דאף אם עידי המחאה מעידים שלא אמרו המחאה לשום אדם, מ"מ אין חזקת המחזיק חזקה, שהרי לא הצריכו חז"ל אלא למחות, וכיון דרגילות שיבא הדבר לפרסום, סגי בזה, ואי"צ דבפועל יגיע המחאה לאזני המחזיק, וכן פסק השו"ע (חור"מ קמ"ו, ג'). וע"ע בנמוקי יוסף (יד. בדפיו) שהביא דין זה מר' יונה, וכ' דטעם הדבר הוא משום דמה שהחזיק בו הוא שלו הוא רק משום דלא מיחה בו המרי קמא, ואם למעשה מיחה בו באופן שברגילות יכול ליגע לאזני המחזיק, א"כ שוב לית כאן ה"מדלא מיחה", וממילא שוב א"א לו להחזיק [ולפי מה שבי' לעיל, אולי לא צריכין לסברא זו, דסגי בהא דקיים מה שאמרו חז"ל למחות, ובכה"ג לא אמרו חכמים שיהי' חזקתו חזקה, אפי' אם מסברא יועיל]. **והפתחי תשובה (שם, א') ציין לשו"ת חתם סופר (חור"מ צ"ח), שכ' לפרש ע"פ מש"כ לייסד שם, דהיכא דשויים טענות המחזיק והמערער, אז הדין הוא דיד המערער על העליונה, וזהו בין אם טענות שניהם רעועים (ע"ש להציור), או כמו כאן, דטענות שניהם לטובה, דהמערער מיחה כהלכה, ומ"מ המחזיק לא שמע, כיון שאמרו העדים שלא אמרו לשום אדם, א"כ הדין הוא דיד המערער על העליונה, ודינו כמחאה גמורה.**

(ד) **מחאה בפני שנים- כ' הרמב"ן להסתפק היכא דמיחה בפני המחזיק עצמו ועוד א', האם זה מחאה או לא** [וק', מ"ש בפניו ובפני ע"א דנקט, הרי כיון דמיחה בפני המחזיק, א"כ מה הוסיף בכלל במה שגם עד א' הי' שם, הא כל הסיבה דצריך ב' הוא או כדי לגלות הדבר, או בשביל עדות, אבל היכא דהמחזיק עצמו שם, לכאו' ב' הטעמים אינם שייכים]. דאולי יכול המחזיק לומר דמאחר דלא מיחה המרי קמא בפני ב', והי' יכול המחזיק לכפור ולומר שלא מיחה, א"כ שפיר לא הי' זהיר בשטרו, דיכול לומר דלמה אזהר בשטרי, אם תתבעני לדין ושטרי נאבד אני יכול לכפור בהמחאה, שהרי אין שני עדים בדבר. ועוד, יכול לטעון שסבר שודאי לא יתבענו בדין,

(א) **הא קאמר לא תיפוק לכו שותא- בזה כ"ע** מודו דלא הוי מחאה, לפי שאמר להם לא תיפוק לכו שותא, וכן פסק השו"ע (חור"מ קמ"ו, ג'). וכ' הש"ך (שם, ג') דאפי' אם אמרו לו שמיחה, כיון שאמרו לו שאמר להם שלא יצא הדבר מפייהם. ודייק הקצות (שם, א') מדברי הש"ך, דמה שאינו מחאה הוא רק משום דאמרו לו העדים שאמר המערער שלא לאמרו לו, משא"כ אם לא אמרו לו זה, הוי מחאה, אף דהמוחה עצמו באמת אמר כן. וחולק עליו הקצות, וכ' דכמו דאם באו שנים ואמרו שמיחה המערער, ונתברר הדבר שלא מיחה, דאז ודאי הוי חזקה כיון דבאמת לא הי' מחאה (אע"פ דלכאו' הו"ל להמחזיק להזהר בשטרו), א"כ ה"ה כאן, אם לא סיימוה קמי' ושוב נתברר שאמר להם המוחה שלא יצא הדבר, דאז הוי חזקה מעליא, דסוף סוף המערער לא מיחה כראוי. וכ' ה**נתיבות (שם, ב') דהסכים לתמיחה הקצות בזה.** [ולכאו' משמע דנח' במח' יסודי, דהש"ך ס"ל דכיון דבפועל יש כאן הריעותא דאחוי שטרך, לא הוי חזקתו חזקה. אבל הקצות ונתיבות ס"ל דאפי' אם בפועל יש כאן ריעותא דאחוי שטרך, הרי כיון דסכ"ס לא מיחה כהוגן, נמצא דעשה המחזיק ג' שנים של חזקה בלא מחאה, ובוה תקנו חז"ל דמהני חזקתו (ולכאו' א"ש טפי הקצות לשיטתו, דדין חזקה ומחאה הוא תקנת חכמים, וא"כ צריך לעשות כמו שתיקנו, אבל ג"כ לפי הרמב"ן יש לפרש כן, דעכשיו דתקנו חז"ל חזקה שנים, ושם מוחה לא הוי חזקה, אז אם אינו מוחה כהוגן לא יתבטל החזקה.]

(ב) **איתיבי רבא לר"נ, אר"י, לא אמרו ג' שנים אלא כדי שיהא באספמיא וכו'- פי' רשב"ם, ואע"ג דלר"י זהו חזקה, לא ס"ל בהא כר"י, אלא בהא ס"ל כר"י, דמחאה שלא בפניו לא הוי מחאה. ופי' המהרש"א, דודאי רבא ס"ל כרבנן ולא כר' יהודה, אלא דס"ל דהך מילתא דמחאה שלא בפניו לא הוי מחאה אינה מח' ר"י ורבנן, אלא כ"ע מודו דלא הוי מחאה, אלא דרבנן ס"ל דכיון דלא הוי מחאה, ממילא אינו יכול להחזיק בכה"ג, אף אם החזקה הגיע לאספמיא, ור' יהודה אינו חושש לשעת חירום, וס"ל דצריך לבוא ולמחות, ומחאה שלא בפניו לא מהני, ולכן בכה"ג הי' חזקה (ואף דר"י ודאי ס"ל דבמקום שאינו יכול למחות, כמו בנכסי בורח, אין המחזיק יכול לעשות חזקה, אלא דשאני הכא דס"ל לר"י דיכול לבוא, דאינו חושש כ"כ לשעת חירום).**

סגי בזה דשייך שישמע בשם ענין שבעולם. וע' בתוס' רי"ד שביאר מחלקותם, דמ"ד דסהדותא בעינן, ס"ל שיש ב' ענינים בהחזקת שדה לאחר ג' שנים. א', דעד תלת שנין מזדהר איניש בשטרי', טפי לא מזדהר. ב', דהי"ל לו למחות ולא מיחה. ואם חסר א' מב' דברים אלו, כגון שלא החזיק ג' שנים, אע"פ שזה שתק, אינה חזקה [משמע דס"ל כדברי הרמב"ן. דהמדלא מיחה הוא בעצם מיד, ומה דצריך ג' שנים הוא רק משום האחוי שטרך], או שהחזיק ג' שנים וזה מיחה, אע"פ שלא ידע המחזיק מזה המחאה, מ"מ לא הוי חזקה, שהרי לית כאן ה"מדלא מיחה". וא"כ, שפיר אמרי' דאיי"צ למחות אלא בפני ב', שהרי סכ"ס הרי מיחה, וא"כ אין שייך לאידך לעשות חזקה. ומ"ד מפני גילויי מילתא ס"ל דכל החזקה הוא רק משום דלא נזהר איניש בשטרו לאחר ג' שנים, ולכן כדי לשבר אותה חזקה, צריך להיות מחאה שהוא דוקא הגיע לאזני המחזיק, דאל"כ אינו כלום, דסכ"ס הא לא נזהר בשטרו, וא"כ שפיר יש לו חזקה [ולכאור' נמצא דהמח' בין הרמב"ן והקצות שהבאנו בריש פרקין הוי מח' אמוראים לפי התוס' רי"ד].

ז) וצריך למחות בסוף כל ג' וגי- פי' רשב"ם, כדי שלא להיות ג' שנים בלי מחאה. ובטעם הדבר, כ' ר' יונה (ל: , ד"ה וה"מ) דאם אינו מוחה בכל ג', נראה כחוזר מן המחאה שמיחה קודם זה (וע"ש מש"כ לחלק עפ"ז בין סוגיין לסוגיא דהתם). ועוד, עיקר המחאה הוא דלמחר תבענא לי' לדינא, וכיון דעברו ג' שנים אחר המחאה ולא תבע לי' לדינא, ומחאה נמי לא מחה, מסתמא מתייאש מלתבעו, וגם המחזיק אינו זהיר בשטרו. **עוד הביא הרשב"ם כאן שיש מי שפי' דצריך למחות כל ג' וגי' כדי שלא יאמר דלאחר מחאתו הראשונה לקחו ממנו. וכ' ע"ז הרשב"ם דלא נהירא, דהא כיון דעל כרחו מודה דלא נחית להקרקע בתורת מכירה, א"כ שוב לא יהי' נאמן לומר דבתורת מכירה ירד אח"כ. וע' בבעל המאור (כ. בדפיו) דבאמת פי' כן, דאם אינו מוחה כל ג' שנים, יהי' יכול לטעון דמעיקרא לפירות ירדתי, ושוב לקחתי הקרקע אח"כ. והביא מה שהק' עליו קו' זו, דאם מעיקרא לא הי' בה בתורת מכירה, גם אח"כ אינו יכול לטעון שהי' בתורת מכירה, ותמה על קו' זו, מנ"ל דין זה, מהכ"ת דבחר מעיקרא אזלי' בדיני**

מאחר שלא הטריח למחות בפני ב' עדים, ולכן לא נזהר בשטרו, ולכן נוטה הרמב"ן לומר דמחאה כזה לא הוי מחאה.

ה) כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא- פי' רשב"ם, דאם יחזרו ויאמרו לזה כך אמר פלוני עליך, לית בי' משום לישנא בישא, משום דחברך חברא אית לי', וכל מילתא דעבידא לגלויי לית בה משום לישנא בישא. וע' בחפץ חיים (ב', ג') שהביא זה מהרמב"ם (אולם בהרמב"ם אי' זה לענין לשון הרע סתם, לגלות לאחר, ואילו מהרשב"ם משמע דמדבר לענין רכילות [וצ"ע אם כוונתו שהוא דוקא מותר ברכילות (וצ"ע למה יהי' הדין כאן). או דנקט רכילות לרבותא, דאף רכילות מותר בכה"ג]). **עוד פי' אי' בתוס',** דהמעלה דאפי תלתא הוא משום דאינו חושש שישמעו הבעלים. וע' בח"ח (באר מים חיים, ב', ב'), דכ' דכוונת תוס' כאן כמש"כ תוס' בערכין (טו: ד"ה כל), וביאר דכוונת תוס' שם (וכאן) הוא דמיירי באמר מילתא דמישמע לתרי אנפי, וכיון דבאפי תלתא יש לנו לסמוך שישמעו בעלים, א"כ מוכח שלא הי' כוונתו לגנות, אבל היכא דהי' מוכח מדיבורו שכוונתו לגנות, אז אסור אפי' באפי תלתא. **ועוד פי' אי' בר' יונה,** דמיירי שהוא אומר דברים שמותר לומר על חבירו דבר שיש לו לטעון עליו, או עבירה שהוא מחזיק בידו, דמצוה לגנותו בפני כל אדם. וא"כ, היכא דאומר הדבר בפני ג', אז ודאי ירצה שהדברים יגיעו לאזני המדובר, ויתקן דרכיו. אבל אם אומרו בפני א' או ב', נראה כלשון הרע, דנראה דאינו רוצה שיגיעו הדברים להמדובר, וממילא שוב לא הוי אלא לשון הרע בעלמא. וע' ברש"י בערכין (ריש טז.), דמלשונו משמע כלשון התוס' כאן, ויש לפרש דכוונתו כתוס' שם בערכין, או כר' יונה כאן, וצ"ע.

ו) מ"ד בפני ב' סבר סהדותא בעינן, ומ"ד בפני ג' סבר גילויי מילתא בעינן- פי' רשב"ם, דמ"ד סהדותא בעינן, ס"ל דסגי בזה דיוכל המחאה להגיע לאזני המחזיק בשום ענין שבעולם, ולכן אי"צ ב' כדי לגלותו, אלא רק בשביל עדות על המחאה. ומ"ד דסבר גילויי מילתא בעינן, היינו דצריך להיות המחאה באופן שמסתמא יהי' המחזיק מהמחאה, ולא

חזקה בג' שנים ראשונים, כיון דעכשיו מודה דמחאתו הראשונה לא הי' מחאה (לשיטתו דהבאנו לעיל, דהחזקה מהני למפרע), שוב לא מהני מה שמיחה עכשיו. אבל אה"נ, אם בשנה ראשונה מיחה בטענה א', ובשנה ב' מיחה בטענה שני', שפיר יהי' זה נחשב למחאה.

חזקות (וע"ש שהביא מה שאולי הי' המקור לסברא זה, וכ' לדחותה).

(ח) **ערער, חזר וערער, וכו'-** כ' הר"י מיגש, דזהו דוקא אם ערער ג' פעמים בשינוי, דאז הרי הוחזק בשקרנות, ולא הוי מחאתו מחאה. אבל אם רק שינה פעם א', אז עדיין מחשיבים מחאתו למחאה. וע' ביד רמה (סוף אות ק"ג) דהביא מר"ח והרשב"ם דגרסי ערער וחזר וערער, ולא גרסי עוד פעם ג'. וכ' היד רמה דמסתברא כי גירסתם, דכיון דהסברא הוא משום דמשני טענתי', א"כ מהו הסברא לחלק בין אם שינה פעם א' או ב' פעמים, אבל לדינא מסתפק, וכ' דהמע"ה. **עוד** כ' הר"י מיגש דכשמשלים שנה ט', אז יש לו חזקה, דהמחאה שמחה בתחלת שנה ז' אינו מחאה. אבל לא אמרי' דכיון דנתגלה דהמחאה ראשונה לא היתה כלום, ממילא למפרע הוי חזקתו חזקה, ויהי' שלו אף לאחר חזקה הראשונה. וביאר דהסברא הוא דהא לא ידע המחזיק שישנה המערער טענתו בכדי שלא יהי' זהיר בשטרו, ורק עכשיו נתגלה לו ששינה טענתו ואי"צ ליהזר בשטרו. אולם **ברא"ש** (כ"ט) אי' דכיון דמודה דמחאתו ראשונה היתה שקר, ממילא אמרי'

דמעיקרא הוי חזקתו חזקה [ולכאו' משמע שיש מח' יסודי בין הר"י מיגש והרא"ש, דהר"י מיגש ס"ל דחזקה תלוי לגמרי בזהירות בשטרו, ורק לאחר שנחתגלה לכל דמחאתו אינו מחאה, אז אמרי' דשוב לא יזהר בשטרו וחזקתו חזקה. והרא"ש ס"ל דגם צריך שיהי' להמרי קמא מחאה טובה, ובלא"ה הרי לא קיים הדין דצריך למחות כהוגן, ואף דבפועל צריך המחזיק ליהזר בשטרו, מ"מ הרי יש לו חזקה ג' שנים בלא מחאה (ולכאו' דומה להמח' בין הש"ך והקצות ונתיבות שהבאנו לעיל, וע' בתוס' רי"ד שהבאנו לעיל, וצ"ע בכל זה)].

(ט) **אם מחמת טענה ראשונה וכו'-** פי' רשב"ם, דטענתו ראשונה אינו כלום, שהרי הודה בטענתו שני' דטענתו ראשונה היתה שקר. וגם טענתו שני' אינו כלום, שהרי הוחזק כפרן, וא"כ הוי כמי שלא מיחה כלל. והק' **הרא"ש** (כ"ט), הא אין אדם הוחזק כפרן אלא ע"פ עדים, אבל אם טוען ב' טענות בפני ב"ד המכחישות זא"ז, לא נתבטלו אותן טענות, אלא בוחר איזה מהן שירצה, ויכול לומר טעיתי במחאה ראשונה. ולכן הוא פי' דמיירי דוקא דמיחה רק פעם א' בתוך ג' שנים ראשונים, ועכשיו בג' שנים שניים מחה עוד פעם בטענה אחרת, ואף דבעצם יכול להתחזק בטענה זו, אבל כיון דכבר יש לו